

**RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI
VJERSKOPROSVJETNA SLUŽBA
SARAJEVO**

**ISLAMSKA VJERONAUKA
NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA
IV RAZRED
OSMOGODIŠNJE I DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE
ŠKOLE
(1 sat sedmično)**

(Ovaj Nastavni plan i program Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini usvojio je i propisao za upotrebu: zaključkom broj 2387/2006 od 19.06.2006. /od I-III razreda/, zaključkom broj 1247/07 od 26.03.2007. /za IV razred/, zaključkom broj 0143-01/08 od 13.05.2008. /za V razred/ i zaključkom broj 184/09 od 21.01.2009. /za VI razred)

Rukovodilac: Mr. Muharem Omerdić

Sarajevo, 2009.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ISLAMSKE VJERONAUKA ZA IV RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

(1 sat)

Uvod

Pred Vama je Okvirni program islamske vjeronauke za 4. razred osnovne škole. Konceptijska zamisao je da program 4., 5. i 6. razreda predstavlja jednu cjelinu kojoj je osnovna namjera započeti, uzrastu primjeren, problemski pristup u predstavljanju sadržaja odgoja i obrazovanja u vjeri. Time bi se postigao iskreniji, "djelotvorniji" u pogledu odgojnog značenja za dijete – stvarniji govor vjere. Drugi aspekt namjere je (na ovaj način tretirajući pojedine bitne razvojne tačke) pomoći djetetu da spremnije uđe u period puberteta.

Uobičajeno je da period djetinjstva kojem se obraća vjeronauka u 4. razredu osnovne škole u literaturi biva nazvan "mirnim periodom". Iz razvojno primjerenog, zadobijenog identitetskog samopoimanja (u ravni osobnog, ali i vjerskog kao njegovog integralnog aspekta), mlada osoba će lakše, "izvjesnije" ući u period burnih pubertetskih zbivanja. Prilog ovakvoj programskoj namjeri su i tematske cjeline koje propitujuće govore o porodici, uvode u prostor raznolikosti svijeta s kojima će se mladi čovjek, nadamo se, spremno i uređeno sutra sresti te tematska cjelina koja istražuje efikasne metode učenja.

Spiralni redoslijed programske strukture postignut je proširivanjem, produblivanjem kontinuiteta prisustva određenih tema u programu te uvođenjem novih.

PROGRAMSKA STRUKTURA PREDMETNIH SADRŽAJA

1. ZA SRETNI POČETAK

- Šta ćemo učiti na vjeronauci?

Didaktičke naznake:

- Organizirati uvodni sat: izdvojiti markantnije i interesantnije sadržaje iz NPP, eventualno podijeliti zaduženja i zadatke, uključiti učenike u aktivno planiranje i realiziranje nastave vjeronauke u cilju razvijanja samostalnosti i drugih njihovih individualnih kompetencija;

- vjeronauku početi sa zahvalom i dovom Allahu: E‘uzubilla, Bismilla, Rabbi jessir, Rabbi zidni ‘ilma (Gospodaru moj, povećaj mi znanje!); usvajanje nove dove: *Allahu moj, pomoz mi da Te stalno imam na umu, da Ti se zahvaljujem i da Ti na najljepši način ‘ibadetim;*

- aranžirati poticajnu nastavnu klimu u cilju slobodnijeg iznošenja učeničkih iskustava sa raspusta i iz situacija u kojima je do izražaja došlo svjedočenje njihovog vjerovanja.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost E‘uzubille, Bismille, dove Rabbi jessir, kratkog salavata i usvojenost dove *Rabbi zidni ‘ilma – Gospodaru moj, povećaj mi znanje!;*

- usvojenost dove: *Allahu moj, pomoz mi da Te stalno imam na umu, da Ti se zahvaljujem i da Ti na najljepši način ‘ibadetim;*

- nastojanje učenika da se aktivno uključe u planiranje, pripremanje i realiziranje nastave vjeronauke;
- senzibiliziranost učenika za prepoznavanje situacija u kojima su pokazali vjermičko funkcioniranje i svijest o Allahovoj dobroti, bdijenju i sveprisutnosti.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje situacija u kojima se uči E'uzubilla, Bismilla, dove, salavati, pozdrav;
- djeci primjerene životne situacije; pravilno artikuliranje doživljaja i događaja sa raspusta; literarno izražavanje na temu: zahvalan sam Ti, moj Bože;
- *moja okolina*: objedinjavanje situacija kulturnog, primjerenog ponašanja; opisivanje mjesta u kojima se boravilo u toku raspusta;
- *likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: moj raspust;
- *muzički odgoj*: interpretacija.

2. KAKO UČIM

- Jesu li islamske vrijednosti redovnost, pravovremenost, sistematičnost...?
- Moj sedmični plan rada.

Didaktičke naznake:

- Pripremiti učenicima razvojno poticajne primjere – priče, antropološke fotografije, primjere iz historije i suvremenosti – radinosti, tačnosti, discipliniranosti i istrajnosti;
- organizirati učenike u grupe. Svaka grupa dobiva zadatak da napravi sedmični plan aktivnosti: učenje, slobodne aktivnosti, rad na školskim projektnim zadacima, aktivni odmor... Svaki učenik pojedinačno "prevodi" na sebi odgovarajući način sedmični plan grupe u svoj vlastiti plan. Unutar razreda razgovara se, na temelju realiziranog plana, o slabostima prethodnog planiranja i njihovom otklanjanju u narednom planiranju.

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Razina uključenosti i aktivnosti u individualne i grupne zadatke.
- Revnosnost u realizaciji planiranog.

3. SAVRŠENSTVO ALLAHOVOG STVARANJA VIDLJIVO JE U NAŠEM OKRUŽENJU

- Meleki su nevidljiva duhovna bića.
- Promjenom godišnjih doba mijenjaju se biljke i životinje.

Didaktičke naznake:

- Nakon izvođenja ilahije Šehadet (Srcem svojim vjerujem...) aranžirati pozitivnu atmosferu u kojoj će učenici govoriti o svojim osjećanjima i mislima u toku učenja ilahije te inicirati pismeno i/ili usmeno izražavanje na temu: *Šta znam o Allahu i kako u Njega vjerujem*;
- aranžirati vođenu diskusiju na temu *ono što ne vidimo ne znači i da ne postoji* i time učenike uvesti u razmišljanje o egzistiranju nevidljivog pored jasno vidljivog svijeta i života u našem okruženju;

- s ciljem razvijanja ihsanske dimenzije kod učenika govoriti o melekima kao duhovnim bićima koja egzistiraju i bespogovorno izvršavaju Božija naređenja i, po Allahovoj volji, izvršavajući svoje dužnosti učestvuju u oblikovanju ambijenta za normalan život i ostvarenje čovjeka kao Božijeg namjesnika na Zemlji;
- u raznim ljudskim čulima “vidljivim” fenomenima i događanjima pokušati usmjeriti učeničku percepciju na mudrost Allahovog stvaranja: vjetar, svjetlost, voda, zrak, biljni i životinjski svijet;
- učeći o povezanosti svega stvorenog na Zemlji, razvijati učeničku svijest o posebnoj odgovornosti za postupke čovjeka kao razumnog Allahovog stvorenja;
- analizirati i usvojiti Allahova imena: Milostivi, Samilosni i Vladar; analiza značenja imena i ljudskog udjela u ovim svojstvima; podsjećanje na imena kroz Fatihu;
- uz interpretaciju ilahije *Bože Vječni, Bože Blagi, veličinu sve Ti...* podsjetiti na stalnu vjerničku potrebu za spominjanjem i veličanjem Allaha, dž.š.; obnavljanje Subhanekellahumme.

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Usvojenost znanja o Allahu, melekima i njihovoj osobenosti i ulozi;
- razvijenost svijesti o različitosti prirodnih procesa kao mudrosti u Allahovom stvaranju;
- razvijenost svijesti o blagodatima sunčeve svjetlosti, vode, zraka, vjetra;
- uspostavljenost logične veze između živih bića u lancu ishrane;
- uočavanje i najmanjeg nastojanja učenika da se aktivno uključi u kreiranje ljepšeg okruženja i pokaže brigu za Allahova stvorenja;
- usvojenost Allahovih imena: Milostivi, Samilosni i Vladar;
- usvojenost dove Subhanekellahumme ve bi hamdike.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje *šta znam o Allahu, i kako u Njega vjerujem*; izražavanje na temu: *ono što ne vidimo ne znači i da ne postoji*;
- *moja okolina*: raznovrsnost pojava i procesa u prirodi; povezanost živih bića, živa bića u godišnjim dobima, čovjekove aktivnosti u godišnjim dobima;
- *likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: pojave u prirodi, moja omiljena životinja, lanac ishrane, živa bića u godišnjim dobima;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije: *Bože Vječni, Bože Blagi...*

4. UČIM IZ ALLAHOVE OBJAVE

- Bio jedan Ebu Leheb – sura Leheb s prijevodom.
- Uzvišeni Allah pomaže i voli one koji u Njega vjeruju – sura Nasr s prijevodom.

Didaktičke naznake:

- Kroz odgovarajuće oblike rada ponoviti *Ihlas, Felek, Nas i Fatihu s prijevodom*;
- analizirati povijesni kontekst u kojem je objavljena sura *Leheb*, kroz analizu lika Ebu Leheba prepoznati njegove loše postupke i suprotstaviti im ono što je dobro; usvojiti suru s prijevodom;
- Ovisno od tehničke opremljenosti škole, aranžirati prezentacije, video-projkcije, isječke iz filma, iskaze pojedinaca o situacijama u kojima su osjetili da im je Allah pomogao i da ih voli; analizirati i usvojiti suru *Nasr* s prijevodom.

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Usvojenost sura *Ihlas, Felek, Nas, Fatiha, Leheb, Nasr*;
- aktivnost u toku nastavnog sata;
- jezički ispravno i pravilno artikulirano izražavanje.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: opisivanje u okruženju primjera pozitivnog i Allahu Uzvišenom milog ponašanja;
- *likovni odgoj*: likovno izražavanje na temu: dobri i loši postupci i ponašanje;
- *muzički odgoj*: tedžvidski pravilna i melodijski korektna interpretacija kur'anskih sura.

5. VJERUJEMO U POSLANIKE PRIJE MUHAMMEDA, A.S.

- Idris, a.s., prvi perom piše.
- Nuh, a.s., gradi lađu.

Didaktičke naznake:

- S ciljem ostvarivanja kontinuiteta u govoru o Allahovim, dž.š., poslanicima, ponoviti naučeno o Ademu, Hudu i Salihu, - a.s., uz potcrtavanje najbitnijih momenata koji ih čine posebnim;
- u obradi nastavne jedinice *Idris, a.s., prvi perom piše*, pored isticanja saznanja de je njegova osobenost što je prvi perom pisao, istaknuti i važnost stjecanja znanja za uspjeh u životu; po mogućnosti nabaviti i učenicima pokazati pero i mastilo, papirus..., u cilju predstavljanja načina zapisivanja u povijesti, te podsjetiti na osobenost našeg vremena (prednosti i mogućnosti) u stjecanju znanja;
- cjelovito predstaviti kazivanje o Nuhu, a.s., koji gradi lađu za spašavanje svojih sljedbenika, istaknuti sistematičnost u izboru parova svih vrsta u cilju njihovog očuvanja; iskoristiti momenat neposluha njegovog sina u cilju odgojnog djelovanja; istaknuti bitnost vjerovanja u Allaha, dž.š., i poslušnosti prema roditeljima; činjenicu da Allah, dž.š., obavještava Nuha, a.s., da mu sin nije njegovo čeljade zato što se nije odazvao pozivu u vjeru, iskoristiti u cilju animiranja pojedinačne odgovornosti za postupke – pred Allahom, dž.š., smo za svoje postupke lično odgovorni;
- interpretacija ilahije o poslanicima.

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Usvojenost znanja o specifičnostima pojedinih analiziranih Allahovih poslanika;
- aktivnost u toku nastavnog sata;
- napredovanje u jezičkom, likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje i pisanje slova perom; analiza i interpretacija kazivanja o poslanicima;
- *moja okolina*: briga o očuvanju biljnih i životinjskih vrsta;
- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje uz pomoć pera i mastila;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije o poslanicima.

6. IZ ŽIVOTA POSLJEDNJEG BOŽIJEG POSLANIKA

- Uzorito djetinjstvo Muhammeda, a.s.
- Poslanik, a.s., ženi se Hatidžom.
- Muhammed, a.s., tajno poziva vjeri i iskušenja prvih muslimana.
- Tesnimsko vrelo – ilahija.
- Hrabri i odvažni hazreti Omer i dobročinitelj hazreti Osman.

Didaktičke naznake:

- Pravilnom interpretacijom i didaktičko-metodičkim oblikovanjem kazivanja iz života Allahovog, dž.š., Poslanika, a.s., razvijati pozitivne emocije kod učenika i jačati ljubav prema plemenitom Poslaniku;
- u analizi Poslanikovog, a.s., djetinjstva pažnju usmjeriti na teškoće kroz koje je prolazio, ali ga to nije sprečavalo da bude uzoran; naglasiti da je djetinjstvo Muhammeda, a.s., uzor za muslimansku djecu; posebno naglasiti činjenicu da su u njegovom okruženju u njega svi imali povjerenje zbog čega je i dobio časni nadimak *El-Emin*; podsjetiti učenike na važnost njihovih članova porodice; literarno izražavanje na teme kao što su, npr.: hvala ti, Bože, što imam majku, oca, djeda i nanu (posebno voditi računa o djeci koja su bez jednog, oba roditelja, koja ne žive sa rodbinom i ohrabriti ih da uzor imaju u Poslaniku, a.s.);
- prilikom analize nastavne jedinice *Poslanik se ženi Hatidžom* naglasiti činjenicu da Allah, dž.š., ni u najtežim trenucima ne ostavlja vjernike i da je najbolji prijatelj; analizirati detalje koji su bitni u razumijevanju posebne uloge hazreti Hatidže;
- analizirati i interpretirati ilahije *Tesnimsko vrelo*;
- prezentirati isječak iz filma *Poruka* (Pod zastavom Muhammeda) iz kojeg se najbolje vidi težina situacije u kojoj se nalazio Poslanik, a.s., i njegovi sljedbenici; usmjeriti pažnju na nemilosrdnost i okrutnost neprijatelja i odvažnost i ustrajnost Poslanika, a.s., i njegovih sljedbenika; zaključiti da su ovi primjeri najbolji uzori nama sljedbenicima Muhammedovim, a.s.; u prezentaciji filma pažnju učenika usmjeriti na hrabrost i odvažnost Hamze, što bi se lakše moglo povezati sa odvažnošću i hrabrošću hazreti Omera;
- podsjetiti na naučeno da je Muhammed, a.s., uvijek volio djecu i upoznati učenike sa Poslanikovom, a.s., djecom;
- različitost ljudskih karaktera je vrijednost i Allahova, dž.š., mudrost. Tako je i hazreti Osman bio osoben i poznat kao veliki dobročinitelj; "osvrnuti se" na dobročinitelje u svom bliskom okruženju i afirmirati dobročinstvo kroz ihsansku dimenziju osobe: I kad "niko ne vidi" Allah, dž.š. vidi;
- upriličiti kratko literarno izražavanje na teme: *volim Muhammeda, a.s., zato..., i ja sam Poslanikov, a.s., sljedbenik.*

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Usvojenost novih saznanja iz života Muhammeda, a.s., hazreti Hatidže, Omera, r.a., i Osmana, r.a.;
- sposobnost razlikovanja i važnosti životnih uloga muškarca i žene;
- izgrađivanje pozitivnog stava o ljudima bez obzira na boju, rasu, vjeru, jezik...
- komunikacijske sposobnosti;
- pozitivan primjer u razredu u bilo kom pogledu;

- vrednovanje aktivnog učešća u toku nastave i doprinosa kvalitetu nastave;
- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza i prepričavanje kazivanja iz života Muhammeda, a.s.;
- *moja okolina*: čovjek kao prirodno i društveno biće;
- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje uz pomoć pera i mastila;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije *Tesnimsko vrelo*.

7. PORODICA I ŠKOLA

- Porodica, sigurnost dječijeg uzrastanja;
- Šta učim u školi?

Didaktičke naznake:

- Razgovarati sa djecom o njihovoj porodici. Neka svako dijete napiše 2-3 bitne "stvari" kojima njegova porodica teži. Čime ono doprinosi ostvarenju porodičnih ciljeva? Pomoći djeci da u vođenom razgovoru izgrade makar i najtanje mostove između onog čemu teže njihove porodice i islamskih vrijednosti poput čestitosti, radinosti, sloge...;
- razgovarati s djecom o onom što uče u školi. Kako ih odgajaju u kući? Da li su ta dva htijenja bliska? Po čemu? Objasniti im ulogu vjeronauke u približavanju odgojnih nastojanja porodice i škole;
- "S prijateljom razgovaram o...", podijeliti učenike u grupe sa zadatkom da napišu, pobroje što više tema o kojima međusobno razgovaraju prijatelji (naravno, ne insistirajući na diskretnim temama). Vjeroučitelj intenzivira razgovor o temama koje procjenjuje značajnim za međudječije druženje. Korigira "naivni, pogrešni" dječiji pristup, "podebljava" dobra mjesta.

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Spremnost djeteta za razgovor.
- Otvorenost djeteta za približavanje svakodnevnog događanja (u porodici, školi, među vršnjacima) islamskom razumijevanju Dobra.

8. KAKO BITI AKTIVAN ČLAN ZAJEDNICE

- Moj doprinos odjeljenskoj zajednici.
- Sarađujem sa ostalim članovima svoje porodice i pomažem roditeljima.
- Ustat ću na sehur i ići ću na bajram-namaz.

Didaktičke naznake:

- U okviru nastavne jedinice *Moj doprinos odjeljenskoj zajednici* pažnju učenika usmjeriti na njihovu individualno specifičnu ulogu u zajednici; literarno izražavanje na teme: *šta mogu učiniti da nam u školi bude bolje?*, *kako mogu doprinijeti svojoj odjeljenskoj zajednici?*; u analizi radova usmjeriti ulogu učenika: ona nije prezahtjevna, prilagođena je mogućnostima i očekivanjima od djece;
- kreirati poticajnu situaciju za nesputano iznošenje stavova o socijalno-interakcijskoj situaciji u odjeljenju: koliko sarađujemo i pomažemo jedni drugima?, ko najviše ulaže u

dobre odnose?; uraditi sociogram odjeljenja u cilju ustanovljavanja stanja – s kim bi najradije sjedio?, s kim ne bi nikako sjedio?, ko najviše ometa u razredu?, kako pomoći da budemo pravi tim i pravi drugari?;

- afirmirati ulogu učenika kao aktivnog člana svoje porodice: pospremanje ličnih stvari, održavanje uredne i čiste odjeće i obuće; razvijanje navike samostalnog oblačenja i svlačenja odjeće te obuvanje i izuvanje obuće; pospremanje ličnih stvari na odgovarajuće mjesto; pospremanje svoje sobe – krevet, igračke, radni sto; istaknuti potrebu da svoje obaveze sami odluče ispunjavati na vrijeme; može se organizirati kalendar praćenja obaveza u toku sedmice: da li su izvršavane na vrijeme?;

- socijalna humana akcija: Prikupljanje viška kvalitetne odjeće, obuće i igračaka za pomoć onima kojima je ona potrebna – kroz humanitarne organizacije;

- organizirati razgovor na temu: *čistoća je pola zdravlja*. Poželjno bi bilo ugostiti ljekara, prikazati dokumentarac o čuvanju zdravlja ili posjetiti neku od zdravstvenih ustanova s ciljem razgovora sa doktorom; stjecanje znanja da su i odmor i rekreacija osnovne ljudske potrebe koje utiču na zdravlje, radne aktivnosti i opće funkcioniranje osobe. Razvijanje radnih navika, navika za aktivni odmor i rekreaciju; aranžirati situaciju u kojoj će učenici individualno, partnerski ili u grupama osmisliti jedan radni dan koji sadrži i rad i odmor i rekreaciju; nastavnik je u ulozi koordinatora i pomaže učenicima u radu;

- aktivna uloga učenika u životu podrazumijeva i njegovu ličnu odluku da u toku mubarek mjeseca ramazana sam odluči da ustane na sehur i posti; nastavnik će razgovarati s učenicima o njihovoj odluci i prvom danu posta; poželjno je da se ova nastavna jedinica obrađuje u toku mjeseca posta;

- vremenski u blizini bajrama realizirati nastavnu jedinicu *Ići ću na bajram-namaz*; iznošenje vlastitih iskustava i doživljaja vezanih za Bajram; pismeno ili usmeno opisivanje odlaska na bajram-namaz; koristiti sevdalinku *Nek mirišu avlije*;

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Aktivnosti koje doprinose jačanju odjeljenske kohezije i socijalnih veza među učenicima;

- odnos prema obavezama: učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;

- urednost učenika;

- primijećena briga o drugu;

- aktivno učešće u radu sekcija;

- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje na teme: *trudim se da postanem... ili želio bih biti...;* razgovor na temu: *čistoća je pola zdravlja*;

- *moja okolina*: kultura življenja, odjeća, obuća, odmor i rekreacija kao higijenska navika, uzročnici bolesti – neprijatelji zdravlja;

- *likovni odgoj*: slobodno likovno izražavanje;

- *muzički odgoj*: interpretacija sevdalinke *Nek mirišu avlije*.

9. ODLUČIO SAM DA NAUČIM KLANJATI

- Ne želim da pokvarim namaz.

- Kome sedždu činiš, brate – ilahija; sastavni dijelovi namaza.
- Allahu moj, oprosti meni i roditeljima mojim – učimo dove s prijevodom.
- Rani sabah.

Didaktičke naznake:

- U okviru nastavne jedinice *Ne želim da pokvarim namaz* ponoviti i utvrditi uvjete za namaz; ponoviti elemente koji kvare abdest i usvojiti one koji kvare namaz; u motivacijskoj ulozi može se koristiti basna Pijevac i lisica;
- kroz analizu basne *Pijevac i lisica* usvojiti nova znanja o pojmu i osobenosti džemata - vrijednosti zajedničkog klanjanja; usvajanje pojma saf, način formiranja i ravnanja safova; istaknuti bitnost reda i urednosti u formiranju safova;
- uvježbavanje pravilne interpretacije ilahije *Kome sedždu činiš, brate*; korištenjem različitih metoda i socioloških oblika rada obraditi sastavne dijelove namaza: iftitahi tekbir, stajanje – kijam, učenje Kur'ana u namazu – kiraet, pregibanje tijela u namazu – ruk'u, spuštanje lica na tle u namazu – sedžda, i sjedenje u namazu – tešehhud, za učenike koji mogu ponuditi mogućnost usvajanja elemenata koji se uče na pojedinim sastavnim dijelovima namaza; usvojiti broj rekata sabahskog senneta i farza, te šta se uči na kojem rekatu; s ciljem afirmiranja brige o džematu i brige o pojedincima u zajednici, obraditi važnost obavljanja namaza u džamiji; poželjno je ovu nastavnu jedinicu izvoditi u džamiji, a ako to nije moguće onda uz obaveznu prezentaciju dijelova džamije pomoću slika, slajdova, multimedijalne prezentacije, dokumentarca...; organizirajući nastavu na više nivoa složenosti, za učenike koje mogu bolje naučiti nijet za sabah-namaz;
- u formi kazivanja, a u cilju ponavljanja Et-Tehijjatu i salavata, podsjetiti učenike o pozadini njegovog nastanka: susret Allaha i Poslanika, a.s., te prisustvo meleka u tom susretu;
- govor o namazu u ovom razredu se nastavlja usvajanjem dova (Rabbena atina...) poslije Et-Tehijjatu i salavata (na arapskom i bosanskom jeziku) kako bi se učenici koji budu aktivni osposobili za klanjanje sabah-namaza; podsjećanje da je svaki namaz najbolja prilika za upućivanje dova Allahu, dž.š.;
- kroz analizu pjesme *Rani sabah* usvojiti važnost pravovremenog klanjanja; usvojiti broj rekata sabahskog sunneta i farza te šta se uči na kojem rekatu; s ciljem afirmiranja brige o džematu i brige o pojedincima u zajednici, obraditi važnost obavljanja namaza u džamiji; poželjno je ovu nastavnu jedinicu izvoditi u džamiji, a ako to nije moguće onda uz obaveznu prezentaciju dijelova džamije pomoću slika, slajdova, multimedijalne prezentacije, dokumentarca..., organizirajući nastavu na više nivoa složenosti, za učenike koje mogu bolje naučiti nijet za sabah-namaz.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Usvojenost uvjeta za namaz, pojmova džemat i saf, postupaka koji kvare namaz, sabahskih nijjeta, sastavnih dijelova namaza i šta se na njima uči, dova nakon Et-Tehijjatu i salavata;
- usvojenost broja rekata sabaha, nijjeta i šta se uči na kojem rekatu;
- elementi lijepog ponašanja;
- učestvovanje u radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;
- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza pjesme Rani sabah;
- *moja okolina*: kultura življenja, odjeća, obuća, odmor i rekreacija kao higijenska navika;
- *likovni odgoj*: slikanje dječaka ili djevojčice u određenim dijelovima i fazama namaza;
- *muzički odgoj*: interpretacija ilahije *Kome sedždu činiš, brate*.

10. BOSNA I HERCEGOVINA JE MOJA DOMOVINA

- Domovina se gradi ljubavlju.
- Obilježja moga šireg zavičaja.

Didaktičke naznake:

- U korelaciji sa predmetom Moja okolina steći osnovna znanja o snalaženju na geografskoj karti i mogućnost pronalaženja svoga mjesta, mjesta rođenja svojih roditelja, mjesta gdje žive dragi prijatelji i poznanici; upoznati se sa vjerskim i kulturnim znamenitostima te prirodnim i geografskim posebnostima svoga užeg i šireg zavičaja;
- istraživanje: koliko je učenih ljudi: imama, hafiza, književnika, naučnika te mujezina i hadžija, koji su rođeni u mome zavičaju; nastavnik će dati detaljne instrukcije, pratiti, nadzirati i pomagati učenike, animirati roditelje, a sve s ciljem aktivnije uloge učenika u osmišljavanju i realiziranju nastave i zadataka iz nastave;
- opskrbiti učenike znanjima o tome po čemu se posebno izdvaja mjesto u kojem žive, koja su njegova osnovna obilježja i posebnosti u odnosu na druga mjesta; kod učenika pobuditi interes za ekskurzije po domovini dok je dobro ne upoznaju; organizirati grupne izrade panoa o gradovima, kulturnim i vjerskim znamenitostima Bosne i Hercegovine; animirati likovno i literarno izražavanje na teme koje su vezane za njihov zavičaj; analiza i interpretacija, animirati likovno izražavanje, tragati za pjesmama ili pričama iz zavičaja;
- na tragu hadisa *Voljeti svoju domovinu je vjerska dužnost svakog muslimana*, razvijati kod učenika ljubav prema domovini;
- upoznavanje sa prirodnim bogatstvima u cilju razvijanja svjesnog vjerničkog odnosa prema Allahovim, dž.š., blagodatima; razvijati sposobnosti razumijevanja značaja čiste životne okolice za zdravlje ljudi; ukazati na bitnu individualnu ulogu u očuvanju životne sredine od zagađivanja; - učestvovanjem u akcijama čišćenja, neučestvovanjem u zagađivanju, utjecanjem na druge iz okruženja da se ponašaju odgovorno, organizirati grupne izrade panoa na zadate teme iz očuvanja zdrave i čiste okolice;
- socijalne akcije: individualno i grupno čišćenje bliže okolice (školsko dvorište, ulica, mahala, haustor...); izvještavanje o individualnim i grupnim akcijama izvan nastave i škole.

Parametri deskriptivne evaluacije:

- Poznavanje užeg i šireg zavičaja: osobnosti, kulturnih i vjerskih znamenitosti, poljoprivrednih, privrednih posebnosti i potencijala;
- učestvovanje u projektima i radu odjeljenja i grupe, izvršavanje zadataka...;
- napredovanje u jezičkom (usmenom i pismenom), likovnom i muzičkom izražavanju.

Međupredmetna korelacija:

- *Bosanski jezik*: pravilno jezičko izražavanje; analiza i interpretacija pjesme ili priče iz kraja;

- *moja okolina*: obilježja zavičaja;
- *likovni odgoj*: slikanje detalja iz zavičaja;
- *muzički odgoj*: interpretacija pjesme iz zavičaja.

11. RAZNOLIKOSTI SVIJETA

- Bogatstvo i raznolikost jezika.
- Različitosti među ljudima kao znak Božije milosti.

Didaktičke naznake:

- Predočiti učenicima lingvističku kartu svijeta/Evrope. Razgovarati na temu: *jezici kojima ljudi govore*: bosanski, arapski, engleski, njemački, turski, francuski; interesirati se da li oni uče strane jezike, koje? Pripremiti poneku, uzrastu interesantnu i razumljivu, kulturološku posebnost vezanu za narod koji govori određenim jezikom.
- Raznolikosti među ljudima: razgovarati s učenicima o sličnostima i razlikama. Čemu nas uče Svete knjige? Kakvi ljudi trebaju biti? Kojim vrijednostima nas uče?;
- potkrijepiti kur'anskim tekstom odgovor na problemsko pitanje zašto je Allah, dž.š., ljude stvorio različitim, razviti grupni oblik rada tako što će grupe oblikovati odgovore na pitanje potrebe upoznavanja među ljudima: jedni će odgovarati na pitanje kulture ponašanja za vrijeme praznika drukčijeg od našeg, drugi će kreirati odgovor na pitanje međuljudske solidarnosti, treći će pronaći karakteristične običaje za neki narod...

Parametri deskriptivne evaluacije::

- Interes i posjedovanje informacija o manifestacijama različitosti i sličnosti među ljudima.

LITERATURA

1. Kur'an, prijevod
2. Zbirke hadisa
3. Priče o Muhamedu, a.s. – različita izdanja
4. Objavljene biografije Muhammeda, a.s., na bosanskom jeziku
5. Halid Muhammed Halid, *Ljudi oko Poslanika*, El-Kalem, Sarajevo, 2007.
6. Radovi dr. Safveta Halilovića o biografiji Muhammeda, a.s., Novi horizonti, brojevi 65 i dalje
7. Hilmi Ali Osman: *Ashabi Allahovog Poslanika*, Porodična biblioteka, Sarajevo, 2002.
8. Esmir Halilović: *Pravedne halife*, Zenica, bez g.
9. Ebul-Hasan Ali en-Nedevi: *Priče o Božijim poslanicima*, Tuzla, 2004.
10. Refik Čatić i Izet Pehlić, *Metodika nastave islamske vjeronauke*, Islamska pedagoška akademija u Zenici, Zenica, 2004.
11. Dr. Tarik Suvejdani: *Vjerovjesnici i njihovi narodi – pouke i poruke*, priredio Senad Čeman, Živinice, Selsebil, 2003.
12. Redžep Muminhodžić, *Ta'limu-l-islam*, El-Kalem, Sarajevo, 2004.
13. Časopisi Kevser i Kevserko

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu vjeronauke mogu izvoditi profesori i nastavnici koji su završili:

1. Fakultet islamskih nauka u Sarajevu (pedagoški ili teološki smjer)
2. Islamski pedagoški fakultet u Zenici ili Bihaću, odsjek za vjeronauku
3. Druge fakultete islamskih nauka priznate od Rijasetu Islamske zajednice u BiH, čije su diplome nostrificirane od strane Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i položena pedagoška grupa predmeta na ovom fakultetu, uz prethodno završenu jednu od medresa
4. Islamsku pedagošku akademiju

Posebni uvjeti:

Pismena saglasnost nadležnog ureda muftije (shodno odredbi Člana 4. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH)